

Lifelong learning-program: az életen át tartó tanulás európai koncepciója az Európai Unió tagállamaiban

Andrea Óhidy:
Lebenslanges Lernen und
die europäische
Bildungspolitik.
Adaptation des Lifelong
Learning-Konzepts der
Europäischen Union in
Deutschland und Ungarn

VS Verlag für
Sozialwissenschaften,
Wiesbaden, 2009

1996, az egész életen át tartó tanulás éve óta az Európai Unióhoz tartozó államok oktatáspolitikájának központi kérdése a szinte szlogenszerűvé vált lifelong learning-program megvalósítása nemzeti keretek között. Óhidy Andrea könyvében a program németországi és magyarországi adaptációjának összehasonlító elemzésére vállalkozott. A szerzővel kapcsolatban feltétlenül meg kell említenünk, hogy mindkét ország oktatási rendszerének és oktatáspolitikájának jó ismerője. Magyarországon végezte általános iskolai, középiskolai és pedagógiai tanulmányai egy részét, tanárként dolgozott a közoktatásban. Pedagógiai tanulmányait folytatta Németországban, ahol jelenleg oktatóként, kutatóként dolgozik a Bielefeldi Egyetem Neveléstudományi Karán. Mindkét ország oktatási rendszerét ismeri belülről is, és – mint ahogyan ő maga is megfogalmazta – személye alkalmas arra, hogy egyesítse az összehasonlító neveléstudomány két lehetséges perspektíváját: „az emic-perspektívát, melyben a kutató országának oktatási rendszerét mutatja be belső szempontból, és az etic-perspektívát, melyben a kutató egy másik ország oktatási rendszerét vizsgálja külső szempontból” (49–50).

A vizsgálat kiindulópontját már a tudatos és az egyes fogalmak jelentéseinek értelmezésével alátámasztott fogalomválasztás is tükrözi: a koncepció megvalósítását illetően az implementáció helyett az adaptáció szó alkalmazását választotta. Az implementáció változtatásoktól mentes bevezetés, bevetés, beépítés jelentéseivel szemben az adaptáció alkalmazkodás, alkalmazás jelentései magukban hordozzák a feltevést, hogy a tagállamok az Európai Unió előírásait, programjait nem mechanikusan, változtatások nélkül veszik át, hanem a nemzeti adott-

ságokhoz és érdekekhez igazítva alkalmazzák. Ennek megfelelően mutatja be az európai integrációs folyamatok keretében a lifelong learning kialakulását, fejlődését az Európai Unió szintjén, illetve figyelembevételét, recepcióját és adaptációját nemzeti szinten.

Az egész életen át tartó tanulás koncepciójának adaptációját az Európai Unió két olyan országában hasonlítja össze, amely a földrajzi-politikai hovatartozást, a politikai-gazdasági hagyományokat, az Európai Unióhoz való csatlakozás idejét, illetve az egyes államok oktatási rendszerét tekintve a legnagyobb különbséget mutatják: nyugat-európai régióhoz tartozó, demokratikus és kapitalista hagyományokkal rendelkező, az unióban régi tagállamnak számító Németországban és a Kelet-Közép-Európához tartozó, poszt-socialista új tagállamban, Magyarországon.

Az összehasonlítást a szerző 1996 és 2005 között – a koncepció megvalósításának időszakában – két területen végezte el hermeneutikus elemzéssel: az adott országok nemzeti oktatáspolitikájában az oktatáspolitikai programok szintjén és a neveléstudományi vitában. Az egész életen át tartó tanulás adaptációjának bemutatása a németországi és a magyarországi oktatáspolitikában a koncepció megvalósításában fontos szerepet játszó oktatáspolitikai dokumentumok összevetése alapján történt. A neveléstudományi szakmai vitában tetten érhető adaptáció elemzéséhez a Németországra és Magyarországra vonatkozó, folyamatosan megjelenő, a neveléstudományon belül általános neveléstudományhoz, andragógiához és iskolapedagógiához kapcsolódó szakfolyóiratokat választott.

Az összehasonlító elemzés eredményeként a szerző rámutatott arra, hogy Németország és Magyarország oktatáspolitikai és neveléstudományi vitái az Európai Unió oktatáspolitikai célkitűzéseire visszavezethető megegyezéseket mutatnak, amelyek azonban eltérő hatást gyakoroltak az adott ország oktatáspolitikájára és neveléstudományi szakmai vitáira. Figyelemfelkeltő megállapítást tett az egész életen át tartó tanulás koncepciójára vonatkozó neveléstudományi kutatások hiányosságaira is, melyek a lifelong learning adaptálását befolyásoló tényezőknek csak egy részére terjednek ki, és szükségszerűnek tartja ezek kiterjesztését. Felvázolja a program sikeres megvalósíthatóságát, melynek feltételeként a koncepció módosítását javasolja emberképét és műveltségisményét illetően.

Az összehasonlító neveléstudományi kutatások aktualitása és szükségszerűsége nyilvánvaló. Az Európai Unió harmonizációs törekvéseinek szem előtt tartásával az egész életen át tartó tanulás adaptációjának az Európai Unió két egymástól eltérő fejlődési utat bejáró, más nemzeti hagyományokkal rendelkező tagállamában végzett összehasonlító elemzése hozzájárulhat a hasonló kihívásokkal küzdő tagállamok problémáinak megoldásához.

A könyv német nyelven, Németországban jelent meg először, de magyar nyelven is hozzáférhetővé vált egy átdolgozott, a magyar olvasó érdeklődését és szempontjait előtérbe helyező kiadás a Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézete Pedagógiai Oktató-és Kutatóközpontjának gondozásában. A könyvet ajánlom minden neveléstudománnyal foglalkozó szakembernek, oktatáspolitikusnak, pedagógusnak és pedagógusjelöltnek, aki érdeklődik az Európai Unió oktatáspolitikai harmonizációs törekvései és azok nemzeti szintű megvalósítása iránt.